

רע"פ 1402/21 - חברת קו צינורות אילת אשקלון בע"מ, זאב צל נגד מדינת ישראל - הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים

בית המשפט העליון

רע"פ 1402/21

לפני: כבוד השופט ג' קרא

המבקשים: 1. חברת קו צינורות אילת אשקלון בע"מ
2. זאב צל

נגד

המשיבה: מדינת ישראל - הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט
המחוזי בבאר שבע בתיק ע"פ 59386-08-20 מיום
12.1.2021 שניתן על ידי כב' השופטים יעל רז לוי,
יואל עדן וגילת שלו

בשם המבקשים: עו"ד אריה נייגר
בשם המשיבה: עו"ד עדי צימרמן

החלטה

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע (כב' השופטים י' רז-לוי, י' עדן וג' שלו)
בע"פ 59386-08-20 מיום 12.1.2021, בגדרו נדחה ערעור המבקשים על הכרעת דינו (כב' השופט ת' אורינב) וגזר
דינו של בית משפט השלום באילת בת"פ 13283-03-15.

רקע והליכים קודמים

1. המבקשים הורשעו בכתב האישום המתוקן, בעבירת פגיעה בערך טבע מוגן לפי סעיפים 33(ג) ו-57(א) (א)
לחוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ"ח-1998; תקנה 3(א) לתקנות גנים לאומיים,
שמורות טבע ואתרי הלאום (איסור פגיעה בערכי טבע מוגנים), התשמ"ד-1983; וסעיף 29 לחוק העונשין,
עמוד 1

התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין). המבקשת 1 הורשעה גם על דרך של אחריות פלילית של תאגיד, לפי הוראות סעיפים 23(א)(2) ו-23(ב) לחוק העונשין.

כתב האישום הוגש כנגד המבקשים וכן כנגד חברת הקבלן "מרינה דרומית דיורס", אשר עיסוקה בביצוע עבודות תת מימיות, וכנגד מי שהיה בעליה ומנהלה (להלן, במאוחד: הנאשמים הנוספים).

על פי עובדות כתב האישום המתוקן, המבקשת 1, חברת קו צינור אילת אשקלון בע"מ, מחזיקה בין היתר במזח הצפוני של נמל הנפט באילת. המבקש 2 היה בזמנים הרלוונטיים מנהל במבקשת 1. המבקשת 1 החליטה לבצע עבודות של הסרת מפגעים בנקודות קשירה של מכליותנפט בנמל. המבקש 2 יזם פניה לחברת הקבלן לצורך התקשרות לביצוע העבודות, לאור העובדה ששנתיים קודם לכן ביצעה חברת הקבלן עבודות דומות בשטח הנמל עבור המבקשת 1. אף שהמבקש 2 ידע כי ביצוע העבודה כפוף לאישור של רשות הטבע והגנים הלאומיים (להלן: המשיבה) בשל נזק צפוי לערכי טבע מוגנים, הוא לא בדק או וידא כי ניתן אישור מתאים מטעם המשיבה.

הזמנת העבודה מחברת הקבלן נחתמה על ידי המבקשת 1 וכללה פירוק כלונסאות פלדה. במהלך העבודות, חתכה חברת הקבלן כלונסאות, אשר נפלו לקרקעית הים. העבודות, לרבות חיתוך הכלונסאות, גרמו לפגיעה קשה בערכי הטבע שגדלו על הכלונסאות וכן לשונית אלמוגים שנמצאת למרגלותיהן, בה נפגעו למעלה מ-2600 אלמוגים, וכן כמות רבה יותר של בעלי חיים נוספים כגון דגים וחסרי חוליות.

על פי כתב האישום, העבודות בוצעו על ידי חברת הקבלן, על פי הוראת המבקשת 1, ללא קבלת היתר כדין מהמשיבה ומבלי שהמבקש 2 ו/או בעליה של חברת הקבלן ידאגו לתיאום עם המשיבה וקבלת אישור מתאים.

2. ביום 30.1.2020 הרשיע בית משפט השלום באילת את המבקשים, כמו גם את הנאשמים הנוספים, בעבירה שיוחסה להם. זאת, לאחר ניהול הוכחות.

בהכרעת הדין נקבע כי היסוד העובדתי והיסוד הנפשי התקיימו במבקשים, כמו גם בנאשמים הנוספים (חברת הקבלן ובעליה). בית משפט השלום קבע כי היה על המבקשים ועל הנאשמים הנוספים לפנות לנציגי רשות הטבע והגנים ולדווח להם על העבודות המתוכננות, אולם הם לא עשו כן. כמו כן נקבע, כי המבקשים והנאשמים הנוספים היו מודעים לצורך לנקוט בפניה כזו, שכן בשנת 2011, כשנתיים קודם לכן, בוצעו עבודות דומות, לאחר שהתבצעה פנייה לרשות והתקבל אישור לביצוע העבודה. בית המשפט קבע כי האחריות לפנות לקבלת היתר או לוודא שנעשתה פנייה וניתן היתר, טרם תחילת העבודות, מוטלת הן על המבקשים והן על הנאשמים הנוספים. זאת, לאחר שנקבע על בסיס הראיות שהוצגו, כי העבודות בוצעו בשטחה של המבקשת 1, שלצורך הכניסה אליו נדרש אישור מיוחד של המבקש 2, וכי הייתה למבקשת 1 מעורבות משמעותית וישירה בביצוע העבודות, כי בעבר היא פנתה ודיווחה על תכנון לבצע עבודות והיא עושה כן בכל עבודה מסוכנת.

עוד נקבע כי בעצם יצירת ההתקשרות ההסכמית בין המבקשת 1 לבין חברת הקבלן לצורך ביצוע העבודות, יש כדי ללמד על תכנית משותפת שעלולה להביא לפגיעה בערכי טבע. בית המשפט מצא כי למבקשת 1 אחריות אישית וישירה לביצוע העבירה לאור מעורבותה המשמעותית בעבודות בכך שאישרה את התקציב, ניסחה את הזמנת העבודה

וחתמה על ההתקשרות ההסכמית עם חברת הקבלן, וכן אחריות לפי סעיף 23(ב) לחוק העונשין מכוח מעשיו של המבקש 2 לאור תפקידו הבכיר והסמכויות המוקנות לו לפני נהליה. באשר למבקש 2 נקבע כי מעורבותו ממקמת אותו במעגל הפנימי של העבירה ומצביעה על שליטתו במהלך הביצוע, כך שניתן לייחס לו אחריות פלילית אישית וישירה, הגם שפעל כאורגן בתאגיד. עוד נקבע כי המבקש 2 החליט במודע שלא לקבל אישור מקדים לביצוע העבודות. לפיכך, הורשעו המבקשים, חברת הקבלן ומנהלה, כמו גם הנאשמים הנוספים, בביצוע העבירה כמבצעים בצוותא והמבקשת 1 הורשעה גם מכח אחריותה למעשיו של המבקש 2.

3. בגזר הדין, אשר ניתן ביום 14.7.2020, העמיד בית משפט השלום את מתחם הענישה על קנס בסך 30-60 אלף שקלים, לצד הפקדת התחייבות. זאת, לאחר שנתן דעתו לערכים החברתיים המוגנים שנפגעו במידה בלתי מבוטלת; לחלקם של המבקשים בעבירה; לנסיבות ביצוע העבירה; לנזקים הסביבתיים הקשים שנגרמו; ולהיעדר ראיות ביחס למצב כלכלי קשה של המבקשים.

לאחר שדחה את בקשת המבקשים להימנע מהרשעתם, גזר בית המשפט את עונשם תוך שנתן את דעתו להיעדר עבר פלילי; לתרומתו של המבקש 2 לחברה בעברו הצבאי והאזרחי; לחלוף הזמן; ולכך שהמבקשים לא נטלו אחריות מלאה. לפיכך, נדון כל אחד מהמבקשים לקנס בסך 50 אלף ש"ח לצד התחייבות על סך 30 אלף ש"ח.

4. המבקשים ערערו לבית המשפט המחוזי על הכרעת הדין ועל גזר הדין, וערעורם נדחה על שני חלקיו. בכל הנוגע להכרעת הדין נמצא כי הקביעה לפיה התקיימו במבקשים היסוד העובדתי והיסוד הנפשי, מבוססת בראיות. בית המשפט קמא דחה מכל וכל את טענת המבקשים כי לא ידעו שהעבודות יכול שיפגעו בערכי טבע מוגנים, וקבע כי מדובר בטענה חסרת בסיס והיגיון. כן דחה בית המשפט את הטענה כי המבקשים הוטעו על ידי רשות הטבע והגנים ביחס לצורך בהיתר לביצוע העבודות. עוד דחה בית המשפט את טענת המבקשים לפיה על חברת הקבלן היה להוציא את ההיתר, בקבעו כי המבקשים והנאשמים הנוספים ביצעו את העבירה בצוותא ולכן בהיעדר היתר, כל אחד מהם ביצע את העבירה. בית המשפט גם קבע כי מבצע עבירה אינו יכול להסיר את האחריות הפלילית המוטלת עליו בהוראה לקבלת היתר באמצעות התקשרות חוזית (בענייננו, הזמנת העבודה חייבה את חברת הקבלן לעמוד בתנאי הדין לביצוע העבודות). בית המשפט דחה את הטענה כי יש בקביעה זו משום הטלת חובת פיקוח על המבקשים, באשר המבקשים הינם מבצעים בצוותא של העבירה. נקבע כי מזמין העבודה הוא בבחינת מבצעה ואחריותו אינה פחותה מאחריות הקבלן ששכר לביצועה וכי המבקשת 1 הזמינה את העבודה שבוצעה בשטח שהגישה היחידה אליו נתונה בידה. בנוסף דחה בית המשפט את הטענה כי מדובר בעבירה של מחדל ולא של מעשה, ולמעלה מן הצורך גם קבע כי ככל שמדובר במחדל בשל אי קבלת ההיתר, הרי שהחובה לקבלו חלה במישרין על המבקשת 1 כמבצעת הפעולות שהביאו לפגיעה בערכי הטבע המוגנים.

5. המבקשים לא השלימו עם פסק דין זה. מכאן הבקשה שלפניי.

נימוקי הבקשה

6. לטענת המבקשים, עניינם מעלה שאלה משפטיות עקרוניות המצדיקה ליתן להם רשות ערעור, והיא: מידת אחריותו של מזמין העבודה למעשיו או למחדליו של הקבלן המבצע והיקף חובת הפיקוח של המזמין על הקבלן לבל יבצע עבירות. הטענה המרכזית בבקשה היא כי ערכאות קמא קבעו הלכה חדשה ומרחיבה בשאלות אלו,

עמוד 3

בהטילן אחריות מוחלטת על מזמין העבודה למעשי הקבלן על דרך ייחוס מעשי הקבלן למזמין באופן המטיל על מזמין העבודה נטל בלתי אפשרי ובלתי מידתי ואשר אינו עולה בקנה אחד עם הדין הקיים בתחומים משיקים. לשיטת המבקשים, מכוח הדין הקיים, יש לקבוע כי היקף חובותיו של מזמין העבודה ייקבע בהתאם לנסיבות המקרה, בין היתר, לאור כשירותו המקצועית של הקבלן, טיב העובדה ויכולתו המקצועית של המזמין לפקח על העבודה, ולאור מבחנים אלו יש לזכותם.

עוד נטען בבקשה כי בית המשפט קמא שגה בקביעתו כי העבירה שבה הורשעו המבקשים נעברה במעשה ולא במחדל שכן המעשה הפיזי, העבודות שגרמו לפגיעה בערך טבע מוגן, בוצע על ידי חברת הקבלן וכל חטאם של המבקשים הוא בכך שלא וידאו כי העבודות שביצע הקבלן מתבצעות בהיתר. בנוסף נטען כי דרישת רשות הטבע והגנים כי העבודות יתואמו עמה אינה מפורסמת ברבים אלא מהווה "תורה שבעל פה", וכי המשיבה 1 יכולה הייתה להסתמך על חברת הקבלן לעניין זה, ולא הייתה מחויבת לוודא בעצמה ש"היתר פגיעה בערך טבע מוגן" אמנם התקבל.

תגובת המשיבה

7. המשיבה סבורה כי המקרה אינו מעורר כל שאלה משפטית עקרונית בעלת השלכת רוחב. לטענת המשיבה, ערכאות דלמטה לא קבעו כל קביעה חדשנית בשאלת חובת הפיקוח או האחריות של מזמין העבודה למעשי חברת הקבלן ושאלה זו כלל אינה מתעוררת במקרה זה. לשיטתה, נקבע כי למבקשים אחריות ישירה לעבירה כמבצעים בצוותא עם הנאשמים הנוספים - חברת הקבלן ובעליה, משום שביצוע בצוותא אינו מחייב נטילת חלק מלא בביצוע המעשה הפיסי המקים את העבירה ושאלת הפיקוח על חברת הקבלן כלל לא נדונה.

מאחר שאלה פני הדברים, כך על פי הטענה, בקשת רשות הערעור עוסקת למעשה בהשגות על ממצאי עובדה שונים, ולא בשאלה משפטית עקרונית, ואין מקום להיעתר לה.

דיון והכרעה

8. לאחר עיון בבקשה על נספחיה ובתגובת המשיבה, הגעתי לכלל מסקנה כי דין הבקשה להידחות.

9. הלכה היא כי רשות ערעור "בגלגול שלישי" תינתן רק במקרים בהם מתעוררת שאלה בעלת חשיבות משפטית או ציבורית החורגת מעניינם הפרטי של הצדדים, או במקרים חריגים בהם מתעורר חשש לאי צדק מהותי או לעיוות דין (רע"פ 2503/21 שטרית נ' מדינת ישראל (2.6.2021)). עניינם של המבקשים אינו נמנה על מקרים חריגים אלה.

10. מקובלת עלי עמדת המשיבה, לפיה השאלה העקרונית שהועלתה בבקשה כלל אינה מתעוררת בענייננו.

אחריותם הפלילית של המבקשים לעבירה בה הורשעו מבוססת על ביצוע בצוותא של העבירה, יחד עם הנאשמים הנוספים, ובעניינה של המבקשת 1 גם מכוח אחריותה למעשיו של המבקש 2. היינו, מדובר באחריות ישירה

שנקבעה כממצא עובדתי לאור מכלול הראיות והנסיבות הרלוונטיות. כך גם מקובלת עלי הקביעה כי העובדה שחברת הקבלן היא שביצעה בפועל את העבודות ואת הפגיעה הפיזית, אין בה כדי לגרוע מאחריות מזמין העבודות בנסיבות המקרה וכי אין בהסכם בין המבקשים לבין חברת הקבלן כדי להסיר מהאחריות הפלילית, המוטלת עליהם על פי חוק.

בנוסף, בית משפט קמא אף התייחס במפורש לטענה כי כפועל יוצא מקביעתו, מוטלת חובת פיקוח על המבקשים, ודחה אותה. הודגש, כי הטענה שהפגם בהתנהלותם של המבקשים נובע מהיעדר פיקוח על עבודת קבלן אינה מדויקת – שכן המבקשים לא כשלו בפיקוח על חברת הקבלן ובעליה, אלא ביצעו את העבירה בצוותאעמם. קביעות אלו התבססו על נסיבות המקרה, משנקבע כי המבקשים יכלו למנוע את ביצוע העבודות כל עוד לא ניתן היתר לביצוען, שכן הגישה היחידה לשטח בו בוצעו העבודות, נתונה בידי המבקשת 1 והמבקש 2 הוא בעל הסמכות להחליט על ביצוע העבודות, הוא שיזם את ההתקשרות עם חברת הקבלן והוא אחראי על המקום מטעם המבקשת 1.

11. הן בית משפט השלום והן בית המשפט המחוזי עמדו במפורש על כך שהמבקשים היו מודעים לצורך בקבלת היתר, לא פעלו להוצאתו, וכי אחריותם לביצוע העבירה הינה אחריות ישירה, כמבצעים בצוותא, לאור השתייכותם למעגל הפנימי של ביצוע העבירה ושליטתם על מהלך ביצועה. המדובר בממצאים שבעובדה. כידוע, אין ערכאת הערעור נוהגת להתערב בממצאים מסוג זה, אלא במקרים חריגים ומצומצמים, קל וחומר ב"גלגול שלישי", כאשר בית המשפט המחוזי בחן את הממצאים ולא מצא כי נפל בהם פגם (ראו, למשל: רע"פ 4028/21 כהן נ' מדינת ישראל (9.6.2021)).

12. סוף דבר, הבקשה נדחית.

ניתנה היום, ד' באלול התשפ"א (12.8.2021).

ש ו פ ט